

VOCI ALE ELITEI ÎN SPAȚIUL UNIVERSAL ȘI NAȚIONAL DESPRE UNITATE, INTEGRARE, VALORI EUROPENE

VOICES OF THE ELITE IN THE UNIVERSAL AND NATIONAL SPACE ABOUT UNITY, INTEGRATION, EUROPEAN VALUES

ANTOCI Tudorița, studentă, Specialitatea: CON

Programul de formare profesională Contabilitate
Colegiul Național de Comerț al ASEM, str. Petru Rareș 18,
Email: antocitudorita30@gmail.com

Abstract: *The referential framework of the given study presents initiatives for the unification of European countries from ancient times to the present, along with voices of opposition fighters and Holocaust survivors, diplomats, economists, negotiators, political and cultural elites both from universal and national space, that supported the idea of European integration. Many of them made efforts to end the horrors caused by two world wars and to promote peace and solidarity. The promoters of the European Union contributed to the creation of systems that brought economic stability; they campaigned for the fundamental values of the European Union: freedom and equality, respect for human rights and the rule of law.*

Keywords: *unity, diversity, European values, economic integration.*

JEL CLASSIFICATIONS: A.11, A12, F15. F.43, L.71

INTRODUCERE

Cu toate că integrarea europeană a preocupat atenția mai multor cercetători din diferite țări europene cât și din cadrul spațiului românesc, suscitând numeroase discuții și dezbateri contradictorii, subiectul este departe de a fi epuizat, astfel a fost și va rămâne un subiect nepuizabil, grație complexității lui. Proiecte de unire a țărilor europene au existat atât în antichitate, cât și în Evul Mediu, dar promotorii unirii fuseseră conduse de câte un stat care aspira la hegemonie și impunea prin constrângere o unitate arbitrară. Au existat voci ale elitei în toate timpurile, care au militat pentru unitate. Modele de valori le găsim în ideile Iluminismului. Proiecte de integrare a țărilor europene au existat începând din secolul al XVII-a, dar acestea aveau o mare doză de utopie. Absoluta noutate a sistemului contemporan este că se construiește empiric, treptat, pe baza diversității națiunilor, prin libera negociere între state, pe temeiul egalității între toți partenerii, cu aprobarea parlamentelor și adeziunea opiniei publice.

În vederea realizării prezentului studiu au fost utilizate surse științifice, culegere de surse istorice, surse internet, prezentate în referințele bibliografice, surse video, ce tratează conceptul de integrare europeană, valori europene.

METODE DE CERCETARE

Pe parcursul cercetării au fost utilizate metode tradiționale precum analiza deductivă și inductivă a materialului științific și factologic atestat atât în literatura de specialitate, cât și a opiniei comunitare cu focalizarea atenției asupra tendințelor de moment cu posibile repercusiuni în viitor, analiza critică a demersului unificator din cele mai vechi timpuri până în prezent, iar metoda sintezei

evenimentelor cu referire la originile integrării europene, ne permite să evidențiem hronicul evoluției UE pentru a evidenția contribuția elitelor în integrarea economică.

REZULTATELE OBTINUTE ȘI DISCUȚII

1. Unitate și diversitate în Europa de-a lungul timpului

Un lucru neândoielnic care se impune la capătul unei priviri generale asupra câtorva milenii de istorie este că niciodată n-a existat o singură Europă: din toate timpurile, au existat, și mai există și azi, mai multe Europe între acestea, liniile despărțitoare au variat mult: separând popoarele germanice de lumea latină, sau, mult mai târziu începând cu secolul al XVI-lea, o Europă catolică, o Europă a Reformei [6, pag.12] și o Europă ortodoxă, iar, între cele două războaie mondiale, o Europă a revoluției socialiste apropiate Moscovei, o Europă a contrarevoluției fasciste și o Europă a democrațiilor parlamentare [1, pag.7] și, cu foarte puțin timp în urmă, cortina de fier separând total Europa democrațiilor pluraliste de Europa comunistă.

De-a lungul istoriei în Europa de Vest, totodată a existat și demersul unificator. Astfel, în secolele I și al II-lea d. Cr., Roma propagă în jumătatea sudică a Europei o organizare politică, un mod de viață, o cultură întemeiată cu precădere pe elemente romane care constituie puternici factori unificatori, fără să lezeze cu toate acestea caracteristicile componentelor regionale și nu resping forțele înnoitoare [1, pag 9]. Timp de patru veacuri, în cadrul unui imperiu unificat, Europa cunoaște o perioadă unică în istoria ei, în care formele de civilizație greco-romane pătrund din plin în toate provinciile. La adăpostul hotarelor apărate de armată și de limesuri, provinciile din Europa se pot dezvolta într-un climat de relativă pace. Se intensifică schimburile economice și punerea în valoare a bogățiilor provinciilor [1, pag.85. Sistemele de practică juridică se unifică, iar dreptul roman se impune în întreaga Europă pentru relațiile dintre particulari. Dar această unitate e întreruptă de invazia popoarelor barbare de origine germanică și de dispariția Imperiului Roman de Apus, timp de câteva secole.

În sec. VIII, Carol cel Mare, încearcă să restaureze Imperiul [1, pag.129]. Ca orice construcție politică, formarea Uniunii Europene a generat o serie de mituri fondatoare. Carol cel Mare a rămas în memoria posterității cu titlul de împărat, primit la Roma și încoronat în anul 800, creștinismul contribuind la unitatea europeană. Mulți istorici au considerat acest eveniment un fel de „certificat de naștere” al Europei [9]. Urmează o fărâmițare feudală din sec IX până în sec. al XI-a. O nouă încercare de reunificare a statelor europene are loc în anul 962 prin încoronarea lui Otto cel Mare ca împărat al Imperiului Roman de Națiune Germană ce va exista până în sec XIX, cuprinzând o mare parte din Europa [4, pag.74].

2. Unitate europeană în Evul Mediu și Epoca Modernă

Popoarele Europei din Evul Mediu și Epoca Modernă, inclusiv și spațiul românesc au în comun aspirații, solidaritatea, creștinarea, lupta antiotomană, formarea statelor naționale, tendința spre formarea unor legături economice [6, pag. 9]. Ideea unității naționale sau a solidarității creștine a prevalat în planurile mai multor domnitori români, aderând la Liga Sfântă, alături de Imperiul Romano- German, Italia, Polonia, Ungaria, urmărind coalizarea forțelor în lupta împotriva otomanilor (e cazul să ne amintim de Iancu de Hinedoara, Ștefan Cel Mare, Petru Rareș [2, pag.134]. Iar unirea politică a lui Mihai Viteazu a alimentat ideea modernă de națiune și identitate națională, fiind un model și pentru alte state europene [6, pag.146].

3. Curente, modele, concepte, idei politice pentru valorile europene

Unitatea culturală europeană este asigurată și prin curente culturale și artistice: Renașterea, barocul, clasicismul. Valorile UE le găsim în conceptele iluminismului [5, pag.9], în scrierile

filosofilor John Locke, David Hume, J. J. Rousseau, cum ar fi: dreptul natural, libertatea persoanei, gândirii, comerțului, toleranță religioasă.

Spațiul românesc e parte componentă a mării familii europene. Ea s-a afirmat puternic în plan european. În tendința de occidentalizare, valorile tradiționale românești au fost păstrate. Cultura românească a fost parte integrantă a culturii europene și a contribuit la patrimoniul cultural european prin contribuții științifice și aplicații tehnice [6, pag.24].

Pacea Westphalică (1648) a fost punctul de plecare pentru echilibrul European. De altfel asigurarea păcii politice a fost unul din cele patru principii fondatoare ale Uniunii Europene [5, pag.102]. Valul ideilor revoluționare ca răsunset al revoluției franceze din 1789 se face simțit pe întregul continent, deoarece Franța instituie principii care se vor universale. Și, în felul acesta, îndeplinește dorințele elitelor luminate ale secolului al XVIII-lea [1, pag. 267]. Napoleon, despot luminat, răspândește aceste principii în Europa [1, pag. 277. Ele oferă modele și valori: egalitatea, suveranitatea, libertatea națională. Proiecte de unitate europeană după primul război mondial sunt expuse în cele 14 puncte ale programului președintelui american Woodrow Wilson printre care se enumeră înlăturarea oricărei hegemonii, politică sau economică suprimarea barierei economice. În prima jumătate a secolului al XX-lea au fost vehiculate idei privind o unitate politică și economică a Europei. Richard Condohove-Kalergi (1894-1972) a propus o unire a țărilor europene Pan Europa într-o uniune vamală, ulterior să devină o Confederație. Carlo Sforza (1873-1952), cunoscut antifascist, avansa ideea creării Statelor Unite ale Europei [3, pag.155].

4. Dezvoltarea economică după al doilea război mondial și evoluția spre unitate

Originile Uniunii Europene sunt strâns legate de cel de-al doilea război mondial. Ideea "Statelor Unite ale Europei" elaborată la sfârșitul anilor 20 de Aristide Briand a fost reluată de Winston Churchill, într-un discurs pronunțat la Zürich în 1946 "Ridică-te, Europa!", chema la un remediu suprem ce constă în refacerea familiei europene și înzestrarea ei cu o structură sub care să poată să trăiască în pace, siguranță și libertate. ...,Eram convinși că, dacă învingătorii din 1945 nu reușesc să realizeze o reconciliere rapidă și deplină cu Germania, rănilor unei Europe care era deja sfâșiată între Est și Vest nu s-ar vindeca niciodată, iar lumea ar fi atunci pe cale pentru un alt conflict care va fi chiar mai devastatoare decât cele precedente" [1, pag.425]. Discursul este prima declarație de acest gen făcută de un important om politic, după cel de-al doilea război mondial, mai ales prin accentul pus pe rolul inițial al reconcilierii franco-germane.

Al doilea război mondial a lăsat după 1945, continentul european nu numai în ruine, dar mai sărac și mai dezorganizat decât fusese de multe secole. Pe de altă parte, Statele Unite își manifestaseră dorința ca ajutorul Marshall să fie distribuit în cadrul unei cooperări europene, din care s-a născut OECE [3, pag.155]. Trei mari state au constituit simbolul dezvoltării Europei Occidentale: Franța, Republica Federală a Germaniei și Italia. Europa avea încetul cu încetul să cunoască totuși un adevărat "reviriment", ce a îmbrăcat două aspecte: dezvoltarea individuală a statelor care o compuneau și evoluția lor spre unitatea europeană. Creșterea lor economică a devenit treptat atât de mare încât, în întreaga lume, a fost apreciată ca un adevărat miracol. În procesul de constituire a unor noi centre de putere economică un rol determinant l-a avut revoluția tehnico-științifică, care s-a declanșat la mijlocul secolului XX. Ea a jucat un rol hotărâtor în modernizarea aparatului de producție, pe baze noi, nemiîntâlnite până atunci, a determinat schimbări adânci în repartitia activităților pe ramuri, în diviziunea internațională a muncii și în comerțul exterior. De aceea, nu este deloc întâmplător faptul că primele organizații integraționiste au luat ființă după 1951, iar după 1955, sub puternica influență a revoluției tehnico-științifice, s-a constituit Comunitatea Economică Europeană, precum și alte organizații economice interstatale. În 1951, s-a creat Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului

(CECO), ce reunea șase membri, Franța, Germania Federală, Belgia, Olanda, Luxemburg și Italia [5, pag.102].

5. Construcția europeană. Promotorii ideii de unitate europeană

Procesul de unificare a Europei a fost inițiat de Planul Schuman, Jean Monnet. La 9 mai 1950, Robert Schuman, a rostit „Declarația Schuman” în numele guvernului francez. Această Declarație a fost instigată și pregătită de Jean Monnet, om de afaceri, negociator financiar și politic internațional a devenit explicit cu privire la viziunea sa pentru o Europă unită pentru a asigura pacea, și a propus să plaseze întreaga producție germano-franceză de cărbune și oțel sub o singură înaltă autoritate a resurselor siderurgice și de cărbune, ceea ce a lansat procesul de integrare economică. CECO urma să contribuie la expansiunea economică și extinderea ocupării forței de muncă.

Integrarea statelor vest-europene a fost una din modalitățile de refacere economică a unor țări ce resimțeau efectele negative ale războiului. Planul lui Beyen se învârtea în jurul conceptului că era necesară o mai mare cooperare economică, nu doar în domeniul cărbunelui și oțelului. Prezentând „Planul Beyen” la Conferința de la Messina din 1955, el a lansat ideea că unitatea politică nu poate fi realizată fără o piață comună cu o anumită responsabilitate comună pentru politica economică și socială. În final, ca urmare a acceptării planului, șase țări au semnat Tratatul de la Roma în martie 1957, creând Comunitatea Economică Europeană. Konrad Adenauer cancelarul RFG, a schimbat fața istoriei germane și europene de după război mai mult decât orice alt individ. La fel ca mulți politicieni ai generației sale, Adenauer își dăduse deja seama, după Primul Război Mondial, că pacea de durată nu poate fi atinsă decât printr-o Europă unită, a fost un mare susținător al Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului. În ultimele decenii și secole, cărbunele și oțelul au jucat un rol distructiv în conflictele dintre popoarele Europei, fiind folosite pentru fabricarea de arme. Să sperăm că cărbunele și oțelul îi vor uni acum în a gândi și a acționa împreună [8]. Continuatori ai integrării europene au fost, H. Kohl și F. Mitterrand pentru a consolida relația postbelică dintre Franța și Germania și au subliniat importanța păcii între națiunile lor în timp ce urmăreau integrarea europeană. Louise Weiss, în discursul său inaugural în Parlament, a cerut tuturor europenilor să se unească pe baza unei culturi comune și nu doar a unor interese economice comune [8].

Vor fi prezentate în cele ce urmează câteva voci ce au susținut ideea integrării europene de la luptători în rezistență și supraviețuitori ai Holocaustului, economiști, diplomați, elite politice și culturale atât din spațiu universal, cât și național. Pionierii UE au fost campioni ai valorilor fundamentale pe care se întemeiază Uniunea Europeană: libertate, democrație și egalitate, respect pentru drepturile omului și statului de drept, solidaritate și protecție pentru toți [8]. Diplomația românească a fost parte activă la efortul de instaurare a unui climat de pace deus de diplomația europeană la Conferința de Pace de la Paris 1919-1920, activitate și luări de poziție în Liga Națiunilor. În galeria ilustrațiilor diplomați români Nicolae Titulescu, Ion C. Brătianu, Take Ionescu, - se înscrie și numele lui Grigore Gafencu, un diplomat de dimensiune europeană, și apoi, universală. Promotorul ideii de unitate europeană, Grigore Gafencu, a făcut parte din conducerea Mișcării pentru Europa (1951). În toate intervențiile sale, el arăta că Europa este una singură, nu trebuie să fie divizată în cele două blocuri, iar unificarea continentului nu va fi desăvârșită decât atunci când și țările răsăritene vor fi integrate unei Europe Unite [6, 27]. Acele previziuni s-au adeverit foarte mult.

CONCLUZII

Ideea unității europene a existat din toate timpurile. În antichitate și Evul mediu s-a realizat prin forță, de multe ori prin dorința de cucerire. Argumentele pentru formarea unei Comunități Europene sunt numeroase și evidente. Ele au fost menționate în studiu. Este clar, că din punct de vedere economic, țările care formează bătrânul nostru continent sunt, în mare măsură, complementare

unele altora. Printre factorii care conduc spre unitatea europeană pot fi menționate: originea unei mari părți a culturii, artei, filosofiei și științei universale, a eticii și credinței universale, atât a timpurilor vechi, cât și moderne. Elitele politice, negociatori financiari au contribuit la crearea sistemelor care au adus stabilitatea economică. Cum poate evolua Europa celor 27 de state și cum poate răspunde apelului țărilor celeilalte Europe? Cum poate evolua Republica Moldova? - Depinde de modul în care liderii vor reuși să răspundă așteptărilor și nevoilor societății nu doar prin implicarea dimensiunii raționale, ci și celor „umane”. Dacă vom putea să ne unim din punct de vedere economic, din punct de vedere al securității, din punct de vedere al culturii, atunci vom introduce cu siguranță un nou tip de pace. Unitatea politică nu poate fi realizată fără o piață comună cu o anumită responsabilitate comună pentru politica economică și socială, pacea de durată nu poate fi atinsă decât printr-o Europă unită.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Caprentier J., Lebrun F., *Istoria Europei*, Humanitas, București, 1997, 583 p.
2. Constantiniu, F., *O istorie sinceră a poporului român*, Univers Enciclopedic, București, 1997, 587 p.
3. Dumitrescu, D., Manea M., *Culegere de surse istorice. Epoca Contemporană*, București, 2014, 220 p.
4. Paraschiv N., Cristea N., *Istorie antică și medievală. Sinteze de istorie pentru clasa a IX-a*, All Educational, București, 2008, 135 p.
5. Paraschiv N., Cristea N., *Istorie Modernă și Contemporană. Sinteze de istorie pentru clasa a X-a*, All Educational, București, 2008, 147 p.
6. Paraschiv N., Cristea N., *Europa Contemporană. Sinteze de istorie pentru clasa a XI-a*, All Educational, București, 2008, 107 p.
7. Paraschiv N., Cristea N., *Istoria Românilor. Sinteze de istorie pentru clasa a XII-a*, All Educational, București, 2008, 166 p.
8. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/eu-pioneers_ro
9. <https://historia.ro/sectiune/general/carol-cel-mare-parintele-mitologic-al-europei-580794>

Coordonator științific: CEBOTARI Margareta,
profesor de istoria românilor și universală, grad didactic superior
Colegiul Național de Comerț al ASEM, str. Petru Rareș, 18
e-mail: margareta.cebotari1@gmail.com